

Т.В. Чабаненко

здобувач

(Національний університет «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»)

УДК 343.625

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ НА ПРАКТИЦІ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕЯКИХ ПОЛОЖЕНЬ ІНСТИТУТУ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ З ВИПРОБУВАННЯМ

Розглянуто актуальні питання, які виникають на практиці при реалізації деяких положень інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням, правову природу даного інституту і проведено комплексну порівняльно-правову характеристику запропонованих на практиці шляхів вирішення цього питання, внесено відповідні пропозиції щодо вдосконалення кримінально-виконавчого законодавства у цій частині.

***Ключові слова:** звільнення від відбування покарання з випробуванням, іспитовий строк, відбування покарання, виконання покарання, порядок і умови відбування покарання.*

Постановка проблеми. Інститут звільнення від відбування покарання з випробуванням відомий нашому кримінальному праву багато років, у кримінальному кодексі УРСР 1960 року [1] він був представлений у статті 45 і 46-1 у виді умовного засудження та відстрочки виконання вироку. Його застосування спрямоване на звуження меж кримінально-правової репресії для стимулювання виправлення засудженого, адаптації його до норм соціальної поведінки та вимог дотримання правопорядку [2, с.171].

Цей інститут, дійсно, широко застосовується на практиці, довівши свою ефективність, оскільки часто досягнення цілей, які стоять перед покаранням, можливе без його відбування, а сам процес відбування покарання може бути зайвим і неефективним стосовно засудженого.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питанням звільнення від покарання та його відбування займалися такі відчинянні та зарубіжні вчені, як Ю. В. Баулін, І. Г. Богачов, В. К. Гришук, О. М. Джужа, М. А. Єфімов, А. О. Клевцов, О. О. Книженко, В. А. Ломако, В. О. Навроцький, В. В. Скрибницький, А. Х. Степанюк, П. Л. Фріс, М. І. Хавронюк, І. В. Яковець та інші.

Проте, у більшості публікацій не приділялося достатньої уваги і не були висвітлені ті проблеми, з якими кожен день зіштовхуються працівники кримінально-виконавчої інспекції у своїй діяльності, при реалізації того чи іншого положення нормативно-правового акта, що регламентує застосування звільнення від відбування реальної міри покарання з випробуванням до осіб, коло яких визначено у ч. 1 ст. 75 КК України [3]. Крім того, аналіз існуючої практики свідчить про наявність численних прогалин та помилок (як юридичних, так і лексичних) у чинному законодавстві, що створюють додаткові ускладнення для ефективної реалізації норм права на практиці при здійсненні належного контролю за поведінкою осіб, звільнених від ві-

дбування покарання з випробуванням, протягом іспитового строку з боку працівників кримінально-виконавчої інспекції, одне з таких питань потребує окремого дослідження.

Так, відповідно до п. 4.10. розділу 4 Інструкції про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань (далі – Інструкція) [4], після отримання копії вироку суду засуджена особа відразу викликається до інспекції (неповнолітні – з батьками або особою, яка їх заміняє) для проведення з нею співбесіди, під час якої їй роз'яснюються порядок та умови відбування покарання, правові наслідки за невиконання покладених на неї судом обов'язків, за порушення громадського порядку, учинення нового злочину, уточнюються анкетні дані. Тобто, якщо буквально тлумачити положення п. 4.10 Інструкції, то можна дійти висновку, що інспектор кримінально-виконавчої інспекції під час першої бесіди з засудженою особою повинен роз'яснити їй порядок і умови відбування покарання, незважаючи на те, що суд при призначенні покарання, за наявності підстав, передбачених ч. 1 ст. 75 КК України, звільнив особу від його відбування. У зв'язку з допущеною помилкою у п.4.10 розділу 4 Інструкції, постає питання: «що необхідно роз'яснити засудженому під час першої бесіди з ним в інспекції, на які моменти інспектору необхідно звернути увагу?». Відповідь на дане запитання перебуває у причинному зв'язку із вирішенням наступного питання: «у випадку невиконання яких вимог, кримінально-виконавча інспекція може направити до суду матеріали і суд, у разі задоволення подання інспекції, повинен направити засудженого для відбування призначеного покарання на підставі ст. 78 Кримінального кодексу України?».

Отже, дане питання має важливе значення, насамперед для належної організації здійснення контролю за поведінкою осіб, яких за рішенням суду було звільнено від відбування покарання з випробуванням, що є важливою складовою забезпечення процесу виконання кримінальних покарань. Показник ефективності цієї роботи в першу чергу залежить від рівня фахової підготовки працівника кримінально-виконавчої інспекції, яка в першу чергу визначається знанням вимог нормативно-правових актів, які регламентують їх діяльність, і формуванням на їх основі відповідних практичних навичок та вмінь.

Актуальність даної теми зумовлена тим, що впродовж майже 10 років з часу закріплення даного положення у законодавстві, а саме у п. 4.10 розділу 4 Інструкції, це питання залишалося поза увагою як науковців, так і практиків.

Однією з причин є те, що вивченню звільнення від відбування покарання з випробуванням, насамперед, як інституту кримінально-виконавчого права, приділялося недостатньо уваги, для нього характерним є наявність окремих статей науковців та мала кількість методично-практичних напрацювань у даному напрямі, що, у свою чергу, позитивно не може вплинути на його подальший розвиток і удосконалення. Наприклад, у методичному посібнику для працівників кримінально-виконавчої інспекції В. Шкадюка «Організація виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування пока-

рання з випробуванням, а також звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років», спрямованому на надання допомоги інспекторам при виконанні своїх функціональних обов'язків, дане питання залишилося поза увагою автора [5].

Ця помилка була допущена навіть і у Тимчасовій інструкції про організацію роботи органів внутрішніх справ та органів виконання покарань, що не пов'язані з позбавленням волі, щодо контролю за поведінкою осіб, засуджених до позбавлення волі умовно, з іспитовим строком або з відстрочкою виконання вироку [6]. Згідно із п. 12. Тимчасової інструкції, після взяття засудженого на облік він відразу викликається до органу виконання покарань для проведення з ним бесіди, в ході якої йому роз'яснюються порядок відбування покарання та обов'язки, що були покладені на нього судом, а також правові наслідки, які тягнуть за собою вчинення ним нового злочину, порушення громадського порядку або порядку відбування покарання, невиконання покладених судом обов'язків та ухилення від сплати призначеної суми штрафу. У Додатку 4 до Тимчасової інструкції був передбачений документ, у назві якого знову було зазначено, що засудженого необхідно ознайомити з порядком і умовами відбування покарання – розписка про ознайомлення з порядком та умовами відбування покарання.

Метою запропонованої статті є загальний розгляд правової природи інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням і здійснення комплексної порівняльно-правової характеристики запропонованих на практиці шляхів вирішення даного питання, та внесення відповідних пропозицій щодо вдосконалення кримінально-виконавчого законодавства у цій частині.

Виклад основного матеріалу. Для вирішення вищезазначеного питання перш за все необхідно звернутися до розгляду природи цього інституту. Інститут звільнення від відбування покарання з випробуванням представлений у розділі XII Загальної частини Кримінального кодексу України, а отже, йому притаманні всі ознаки даного інституту.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням полягає у звільненні засудженого від основного покарання за умови, що він протягом визначеного судом іспитового строку не вчинить нового злочину і виконає покладені на нього обов'язки. Суть цього інституту не обмежується лише звільненням від відбування покарання з випробуванням. Загалом воно полягає у тому, що за підстав, передбачених у ч.1 ст. 75 КК України, засуджений може бути звільнений судом від відбування покарання, призначеного вироком суду, ще до початку його відбування в силу можливості виправлення засудженого без реального відбування й недоцільності його застосування до особи.

Позиція законодавця передбачена у п. 4.10 Інструкції, що засудженому необхідно роз'яснити порядок і умови відбування покарання, на перший погляд має право на існування. Це зумовлено тим, що звільнення від відбування покарання з випробуванням має ознаки покарання (зокрема, це примусовий захід, який застосовується від імені держави за вироком суду і полягає у передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого), і закони деяких країн прямо відносять його до видів покарань (наприклад,

ФРН, Швеція, Данія США) [7, с.187]. Крім того, відповідно до ст. 77 КК України, у разі звільнення особи від відбування покарання з випробуванням можуть бути призначені додаткові покарання у вигляді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Згідно з ч. 4 ст. 52 КК України додаткове покарання може бути приєднане лише до основного.

Відповідно до даної точки зору, звільнення від відбування покарання з випробуванням є не чим іншим, як одним із видів покарання, а це, у свою чергу, суперечить юридичній природі цього інституту. Але в нашому випадку призначене судом покарання не відбувається. Вирок у частині призначеного покарання звертається до виконання в разі порушення умов випробування [8, с. 300]. Звільнення від відбування покарання з випробуванням не є власне покаранням, оскільки як покарання не передбачене у системі покарань, представлений у ст. 51 КК України, та прямо віднесене КК України (ст. 75–78 КК України) до видів звільнення від покарання.

Тому, на наш погляд, обставина, що у п. 4.10 розділу 4 Інструкції закріплено положення, що засудженому необхідно роз'яснити порядок і умови відбування покарання, не є вірною і вступає у протиріччя з юридичною природою інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Щодо іншої точки зору, відповідно до якої, засудженому необхідно роз'яснити порядок і умови відбування (чи проходження) іспитового строку, то потрібно зазначити, що вона також є поширеною на практиці.

Перш ніж перейти до розгляду запропонованого варіанта вирішення нашого питання, необхідно розглянути поняття «іспитовий строк». Слід зауважити, що визначення даного терміна в чинному законодавстві не міститься. Визначення строку, що міститься у словниках, дозволяє зрозуміти його як 1) установлений, визначений для кого - , чого-небудь відрізок часу; 2) відрізок часу взагалі; 3) установлений, призначений час, момент [9, с. 1207].

Щодо визначення іспитового строку у кримінальному праві, то це встановлений судом або передбачений законом час, протягом якого винний зобов'язаний дотримуватися певних умов поведінки, довести своє виправлення чи перевиховання, внаслідок чого він звільняється від кримінальної відповідальності чи від відбування покарання [10, с. 727]. На думку А.О. Клевцова, «це встановлений вироком суду при звільненні особи від відбування покарання з випробуванням певний проміжок часу, протягом якого особа, яка звільняється від відбування покарання, повинна дотримуватися умов випробування, що породжує певні правові наслідки» [8, с. 298–299].

Іспитовий строк втілює у собі погрозу реального відбування призначеного покарання, якщо засуджений не виконає умов випробування, і перспективу остаточного звільнення від відбування покарання і навіть пільгового погашення судимості, якщо умови випробування будуть виконанні. Альтернатива таких можливостей визначає основний зміст і значення іспитового строку. Він полягає і наданні засудженому певного часу для того, щоб своєю законослухняною поведінкою і ставленням до виконання покладених на нього обов'язків довести своє виправлення без реального від-

бування покарання [11, с. 187].

Аналіз наукової літератури щодо загальних підходів до визначення поняття «іспитовий строк» дає змогу сформулювати таке визначення іспитового строку – це певний проміжок часу, протягом якого здійснюється контроль за засудженим і останній під загрозою реального відбування призначеного покарання зобов'язаний виконувати покладені на нього обов'язки та інші умови випробування. Іспитовий строк містить у собі погрозу реального виконання покарання, якщо засуджений не буде виконувати умови випробування, і можливість остаточного звільнення від відбування покарання і погашення судимості, якщо особа виконає покладені на неї обов'язки [12, с. 551].

Звільнення від відбування покарання з випробуванням завжди пов'язано з встановленням у вирок іспитового строку, що є невід'ємною його ознакою.

Отже, іспитовий строк є одним із основних елементів інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням, і за будь-яких обставин вищезапропонований варіант вирішення даного питання не можна вважати вірним, тому що даний підхід призводить до однобічності у розумінні значення застосування його до особи, тому що іспитовий строк – це лише проміжок часу, протягом якого особа визнається судимою і за її поведінкою здійснюється контроль з боку органів виконання покарань.

На підтвердження цієї позиції необхідно звернутися до розгляду філософських категорій діалектики: частина і ціле, де частиною виступає іспитовий строк. Де пізнання цілого може бути успішним лише за умови знання властивостей його частин і, навпаки, дослідження частин повинно спиратися на попереднє знання цілого [13, с. 172].

Існує точка зору, що необхідно роз'яснити засудженому порядок і умови виконання обов'язків, покладених судом на засудженого протягом іспитового строку.

У разі винесення вироку, на підставі якого засуджену особу звільнено з випробуванням від відбування основного покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі чи позбавлення волі строком до 5 років, суд у разі необхідності, для більш належного контролю за поведінкою засудженого з боку інспекції, може покласти на засудженого один або декілька обов'язків, передбачених ч. 1 ст. 76 КК України. Перелік цих обов'язків є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає: 1) попросити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого; 2) не виїжджати за межі України на постійне місце проживання без дозволу органу кримінально-виконавчої системи; 3) повідомляти органи кримінально-виконавчої системи про зміну місця проживання, роботи або навчання; 4) періодично з'являтися для реєстрації в ці органи; 5) пройти курс лікування від алкоголізму, наркоманії або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.

Зі змісту ч. 1 ст. 76 КК України випливає, що суд може не покласти на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням, жодних обов'язків, якщо не вважає це за потрібне. Проте в останньому випадку суд не матиме можливості дорікнути засудженому у тому, що він не виконує покладені на нього обов'язки, а отже, з цієї підстави направити його для

відбування призначеного покарання відповідно до ч. 2 ст. 78 КК України [2, с. 176].

На підставі аналізу положень статей кримінального і кримінально-виконавчого права, що регламентують застосування даного інституту права до особи, випливає, що виконання обов'язків, покладених судом на засудженого протягом іспитового строку, є однією з умов, за яких випробування буде вважатися успішним. У першу чергу протягом визначеного судом строку випробування засуджена особа повинна незалежно від того, чи були покладені на неї обов'язки судом, передбаченні статтею 76 КК України, виконувати такі умови випробування: 1) не вчиняти систематичних правопорушень, що потягли за собою адміністративні стягнення і свідчать про небажання засудженого стати на шлях виправлення; 2) не вчинити нового злочину протягом визначеного судом іспитового строку; 3) з'являтися за викликом до інспекції; 4) повідомляти про зміну місця проживання (ч. 2 ст. 75, ч. 2 ст. 78 КК України та п. 5.1 розділу 4 Інструкції).

Звичайно, на нашу думку, виходячи з точки зору практики виконання альтернативних видів покарань, більш правомірним є коли суд все ж таки покладає на засудженого обов'язки, зазначені у ст. 76 КК України. Контроль за виконанням яких з боку кримінально-виконавчої інспекції значно посилює попереджувальний вплив на засудженого, дисциплінує його і тим самим підвищує ефективність звільнення з випробуванням. Крім того, за таких умов застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням до особи є більш виправданим і тим самим підвищує його ефективність при застосуванні до неї, що позитивно впливає не тільки на досягнення цілей покарання без його реального відбування, а і взагалі сприяє зниженню повторної злочинності в Україні.

Однак навіть за таких обставин, на сьогоднішній день у науковій літературі панує обґрунтована позиція, що існуючий перелік обов'язків, які покладає суд на засудженого є дещо звуженим, через відсутність більш дієвих індивідуально-профілактичних заходів стосовно засудженого. З даною точкою зору важко не погодитися. Згідно з чинною редакцією ст. 76 КК України, кримінально-виконавча інспекція не завжди може ефективно здійснювати контроль за засудженими особами протягом іспитового строку і протистояти їх протиправній поведінці. З огляду на це, зрозумілою є позиція про передбачення в законі таких зобов'язань як: відшкодовувати в певний строк заподіяні збитки, не відвідувати певні місця, утримуватися від спілкування в тій чи іншій формі з певними особами, не виходити з будинку в певний час доби [14, с. 237–238].

Безперечно, правова регламентація обов'язків, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням, потребує вдосконалення з урахуванням позитивного досвіду зарубіжних країн та напрацювань вітчизняних вчених шляхом внесення відповідних змін до ст. 76 КК України.

Підтвердженням цьому може слугувати те, що 18.01.2013 за № 1197-1 на 2 сесії VII скликання був зареєстрований Проект Закону «Про пробацію» від 16.01.2013 року. Враховуючи те, що даним законопроектом пла-

нується набрання чинності Закону з 1 січня 2014 року, більш за все редакція статті 76 КК України буде доповнена такими обов'язками: 1) утримуватися від контактів з особами, які визначені судом; 2) утримуватися від відвідування місць та територій, визначених судом; 3) не залишати місце проживання у визначені судом години; 4) пройти курс лікування від психічних та поведінкових розладів внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб; 5) офіційно працевлаштуватися; 6) здобути повну загальну середню освіту; 7) взяти участь у пробаційних програмах.

Отже, запропонований варіант вирішення даного питання не є вірним, не завжди суд, звільняючи особу від відбування покарання з випробуванням, покладає на неї обов'язки, що є прерогативою суду, а не його обов'язком. Також слід зазначити той факт, що виконання обов'язків, покладених судом на засудженого, це лише частина тих вимог, які висуваються до особи протягом іспитового строку.

Такий варіант, як роз'яснити засудженому виконання рішення суду, в жодному разі не має права на існування, тому що у разі невиконання вироку суду в статті 382 КК України «Невиконання судового рішення» передбачено відповідальність саме для працівника інспекції.

При розгляді даного питання не можна оминати питання змісту положення п. 4.10 розділу 4 Інструкції, де під порядком розуміють: 1) стан, коли все робиться, виконується так, як слід, відповідно до певних вимог, правил і т.д.; 2) додержання правил, норм поведінки де-небудь; дисципліна [9, с.888]; умови – 1) правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, діяльності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь; 2) сукупність даних положень, що лежать в основі чого-небудь [9, с. 1295]; відбувати – 1) виконувати протягом певного строку яку-небудь роботу, повинність, обов'язок [9, с. 124]; виконувати – 1) здійснювати що-небудь, реалізувати завдання, наказ, задуми і т.д., проводити в життя [9, с. 97].

На підставі вищезазначеного, з урахуванням етимології терміна «поряд», «умови» «виконання», «відбування», відображенням правової природи і істотних ознак звільнення від відбування покарання з випробуванням як кримінально-виконавчого інституту, можна дійти висновку, що більш правильно та більш логічно буде говорити, що засудженому під час першої бесіди з ним у кримінально-виконавчій інспекції необхідно роз'яснити порядок виконання і дотримання умов звільнення від відбування покарання з випробування. Під даним формулюванням розуміється, що засуджена особа протягом визначеного судом іспитового строку повинна виконувати обов'язки, покладені на неї судом, й інші умови випробування (не вчиняти нового злочину протягом іспитового строку, не притягуватися до адміністративної відповідальності, з'являтися за викликом до інспекції та повідомляти про зміну свого місця проживання).

Наявність подібних помилок у кримінально-виконавчому законодавстві, на нашу думку, зумовлена своєрідним правовим статусом особи, звільненої від відбування покарання з випробуванням. Засуджена особа протягом іспитового строку знаходиться на свободі, веде звичний спосіб

життя, призначене судом покарання не виконує, але в силу того, що вона має статус засудженої особи і на підставі ст. 75 КК України повинна виконувати покладені на неї судом обов'язки та утримуватися від дій, заборонених нормами права (ч. 2 ст. 75, ч. 2 ст. 78 КК України), тим самим зазнаючи обмежень прав і обов'язків. Тобто в даному випадку можна говорити, що створюється особливий режим «відбування покарання».

На відміну від виконання покарання, відбування покарання полягає в дотриманні засудженим норм кримінально-виконавчого законодавства, яке можливе як в активній формі (наприклад, при добровільній сплаті штрафу), так і в пасивній формі (утримання від вчинення дій, передбачених кримінально-виконавчим законодавством) [15, с.179]. В нашому випадку засуджена особа зазнає певних обмежень, встановлених «режимом» звільнення її від відбування призначеного судом основного покарання. Застосування цих правообмежень полягає в тому, щоб забезпечити належне виконання покладених судом на неї обов'язків та інших умов випробування, які висуваються до особи в силу того, що вона звільнена з випробуванням від відбування покарання, і відповідно до основних цілей і завдань, які стоять перед інститутом звільнення від відбування покарання. Вказані вище правообмеження, яких зазнає особа, є не чим іншим, як проявом особливої форми державного примусу – кари, що властиво лише покаранню.

Висновки. Отже, на підставі вищезазначеного, говорити, що в нашому випадку засуджена особа все ж таки відбуває покарання є некоректним і невірним, дійсно, вона зазнає певних обмежень і піддається кримінально-правовому примусу, дуже схожому на покарання. Але покарання вона не відбуває в силу того, що вона від нього звільнена. Призначене судом покарання не відбувається, вирок у частині призначеного покарання буде звертатися до виконання в разі порушення умов випробування, на яких її звільнили.

Чинне кримінально-виконавче законодавство України зазнає постійних змін і доповнень і ми вважаємо, що дана стаття є актуальною і спрямована на те, щоб не були допущені подібні помилки у майбутньому.

Бібліографічні посилання

1. Кримінальний кодекс України, затверджений Законом від 28.12.1960 (втратив чинність з 01.09.2001). – ВВР УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 14.
2. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. коментар / М.І. Мельник, М.І. Хавронюк та ін. – 4-те вид., доп. – К., 2007.
3. Кримінальний кодекс України: станом на 15 травня 2013 року / упоряд. В.Г. Тютюгін. – Х., 2013.
4. Інструкція про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань : наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань, Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2003 № 270/1560.
5. Шкадюк В. Д. Організація виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, а також звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років: методичний посібник / В. Д. Шкадюк; за заг. ред. Н. Г. Калашник. – К., 2007.
6. Тимчасова інструкція про організацію роботи органів внутрішніх справ та органів виконання покарань, що не пов'язані з позбавленням волі, щодо контролю за поведінкою осіб, засуджених до позбавлення волі умовно, з іспитовим строком або з

відстрочкою виконання вироку : наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань, Міністерства внутрішніх справ України від 17.07.1999 № 91/565 (втратив чинність на підставі наказу Державного департаменту України з питань виконання покарань № 270/1560 від 19.12.2003).

7. Філонов В. Реформування інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням у світлі сучасних тенденцій гуманізації пенальної політики України / В. Філонов, Є. Назименко // *Право України*. – 2010. – № 3. – С. 184–189.

8. Клевцов А. О. Проблемні питання іспитового строку при звільненні особи від відбування покарання / А. О. Клевцов // *Науковий вісник Юридичної академії МВС*. – 2005. – № 1 (20). – Дніпропетровськ, 2004. – С. 297–303.

9. Великий тлумачний словник сучасної української мови: уклад. В.Г. Бусел та ін. – К.; Ірпінь, 2004.

10. *Юридична енциклопедія* : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К., 1998. – Т. 2 : Д-Й. – 1990.

11. *Кримінальний кодекс України: наук.-практ. коментар* / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін. – К., 2003.

12. *Кримінально-виконавчий кодекс України: наук.-практ. коментар* / А.Х. Степанюк, І.С. Яковець; за заг ред. А.Х. Степанюка. – Х., 2005.

13. *Данильян О.Г. Філософія : підруч. для студ. вищ. навч. закл.* / О.Г. Данильян, В.М. Тараненко. – Х., 2010.

14. *Письменний Є.О. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням: проблеми вдосконалення кримінального законодавства* / Є.О. Письменний // 10 років чинності КК України: проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством Європейських країн / матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 13–14 жовт. 2011 р. – Х., 2011. – С. 237–241.

15. *Степанюк А. Х. Сутність виконання покарання : монографія* / А.Х. Степанюк. – Х., 1999.

Чабаненко Т. В. Актуальные вопросы, возникающие на практике при реализации некоторых положений института освобождения от отбывания наказания с испытанием. Рассмотрены актуальные вопросы, возникающие на практике при реализации некоторых положений института освобождения от отбывания наказания с испытанием, правовая природа данного института и проведена комплексная сравнительно-правовая характеристика предлагаемых на практике путей решения этого вопроса, внесены соответствующие предложения по усовершенствованию уголовно-исполнительного законодательства в этой части.

Ключевые слова: освобождение от отбытия наказания с испытанием, испытательный срок, отбытие наказания, исполнение наказания, порядок и условия отбытия наказания.

Chabanenko T. V. Pressing issues of arising in practice in the implementation of certain provisions of the institute for exemption from probation. The article deals with topical issues arising as a matter of practice during the implementation of certain provisions of the institute of release from service on probation. An overall consideration of the legal nature of the institute of release on probation has been performed and a comprehensive comparative legal description of the proposed solutions of this issue in practice has been carried out, as well as making appropriate suggestions and changes to improve the penal legislation in this regard.

The author concluded that it is necessary to clarify to the convicted person during the first conversation with him/her in the penal inspection the procedure for the implementation and compliance with the conditions of release on probation. Under this formulation, it is understood that the convicted person for a specified court probation shall perform the duties assigned to him/her by the court, and other conditions tested (not commit a new offense during the probationary period, not be administrative prosecuted, appear on call the inspection and report change of residence). The presence of such errors in the penal law, in author's opinion, is due to a peculiar legal status of persons released from probation. Convicted person during the probationary period is at liberty leading lifestyle imposed punishment by a court not, but due to the fact that he/she has the status of a convicted person and shall carry out its

duties by the court and refrain from activities that are forbidden by the law, thereby experiencing the limitations of rights and duties. That is, in this case one can say that creates a special regime "of the sentence".

In contrast to the enforcement of the execution of the sentence the serving the sentence is subject to the rules convicted of criminal-executive law, which is possible as the active form (eg, voluntary payment of fines) and in the passive form (refraining from committing acts of criminal-executive legislation). Application of these restrictions is to ensure the proper performance of his/her duties by the court and other test conditions that are imposed on a person by virtue of the fact that he/she released from punishment on probation, and according to the main goals and objectives facing the institution exemption from punishment. The above constraints faced by the individual is nothing but a manifestation of a particular form of state coercion - the plagues that are characteristic only punishment.

Keywords: *release on probation, probation period, punishment, service, terms and conditions of the sentence.*

Надійшла до редакції 10.06.2013

Н.В. Чернова

(ГУМВС України в Запорізькій області)

УДК 343.5

СИСТЕМАТИЧНІСТЬ У СКЛАДІ ВИКОРИСТАННЯ МАЛОЛІТНЬОЇ ДИТИНИ ДЛЯ ЗАНЯТТЯ ЖЕБРАЦТВОМ

Визначено ознаку систематичності у складі використання дитини для заняття жебрацтвом на підставі вивчення матеріалів судової практики та позицій вчених.

Ключові слова: *злочин, склад злочину, покарання, дитина, жебрацтво, систематичність.*

Постановка проблеми. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 року та Конвенція «Про права дитини» від 20 листопада 1989 року, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН, вказують на те, що дитина унаслідок фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони й піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження.

Український законодавець підтримав зазначену загальносвітову тенденцію, закріпивши в ч. 2 ст. 52 Конституції України 1996 року положення про те, що будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом.

Кримінальний кодекс (далі – КК) України 2001 року у ст. 304 охороняє нормальний розвиток дитини від її втягнення дорослими у злочинну діяльність, у пияцтво, заняття жебрацтвом, азартними іграми. Дана норма вже змінювалася у 2008 році в частині посилення відповідальності.

Разом з тим вітчизняний законодавець у 2009 р. ввів ст. 150-1 КК України у розділ III Особливої частини «Злочини проти волі, честі та гідності особи», що суттєво відрізняються від кримінальних законів країн пострадянського простору. З моменту прийняття та вступу в дію КК України діє і нині ст. 304 КК України «Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність», яка знаходиться у розділі XII Особливої частини «Злочини проти